

ศึกษาผลกระทบจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขแล้ว

เฉพาะส่วนของพืชอนุรักษ์

The Effect of Law Enforcement for the Conserved Plants under Plant Act B.E. 2518

มานิตย์ ไฉนกรรจ¹ สุรไกร สังฆสุบรรณ¹ ดวงเดือน ศรีโพธา¹ ภิรมย์ เจริญศรี¹
สุมาลี ทองดอนแอ¹ ปวีณา ทะรักษา¹ ยอดหญิง ทองธีระ¹

บทคัดย่อ

การศึกษาผลกระทบจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขแล้ว เฉพาะส่วนของพืชอนุรักษ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของกฎหมายพันธุ์พืชในส่วนของพืชอนุรักษ์และอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรืออนุสัญญาไซเตส ที่มีต่อผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้รับใบสำคัญขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ เกษตรกร ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนากฎหมายพันธุ์พืชในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าส่งออก การขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย ทำการศึกษาโดยการค้นคว้าข้อมูลบทบัญญัติของกฎหมายจากบทความ วารสาร และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และการจัดประชุม/สัมมนา และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วนำข้อมูลมารวบรวมเพื่อทำการวิเคราะห์หาข้อสรุป

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีการกำหนดมาตรการการดำเนินงานตามพันธกรณีที่ได้ให้ไว้กับอนุสัญญาไซเตสอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะมาตรการทางด้านกฎหมายที่ได้ปรับปรุงพระราชบัญญัติพันธุ์พืช ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 โดยเพิ่มเติมในส่วนของพืชอนุรักษ์เพื่อรองรับการดำเนินงานทางด้านพืชป่า การกำหนดมาตรการดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือ ทำให้ประสิทธิภาพในการควบคุมการค้าพืชอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น มีสิทธิในการร้องขอให้ประเทศภาคีอื่นๆ ช่วยดูแลพืชที่ใกล้สูญพันธุ์ของประเทศผ่านทางสำนักเลขาธิการไซเตส นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้ทำการค้าพืชอนุรักษ์ที่ได้จากการขยายพันธุ์เทียมเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะกล้วยไม้ และยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศไทยในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อเสีย คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมายเนื่องจากอนุสัญญาไซเตสมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบทุกการประชุมสมัยสามัญภาคีอนุสัญญาฯ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องอัตราค่าจ้างของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ การขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่ ความต่อเนื่องในการสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายในการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมาย เนื่องจากในการปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน และขาดงบประมาณในการดูแลรักษาพืชอนุรักษ์ของกลาง ส่วนผลกระทบที่มีต่อผู้ประกอบการนำเข้า ส่งออก เช่น ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบของพ.ร.บ.พันธุ์พืช ในการขออนุญาตนำเข้า ส่งออก และนำผ่านพืชอนุรักษ์ และหนังสือรับรองการส่งออกพืชลูกผสม จึงทำให้การสื่อสารระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่กับผู้ประกอบการคลาดเคลื่อนได้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาไซเตส รวมทั้งช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ส่วน

¹ สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

ผลกระทบที่มีต่อผู้มีส่วนเสียกับการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ พบว่าจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติพันธุ์พืชที่กำหนดให้ผู้ที่ต้องการขยายพันธุ์เทียมพืชอนุรักษ์เพื่อการค้า จะต้องยื่นขอขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์กับกรมวิชาการเกษตร โดยพ่อ-แม่พันธุ์ที่นำมาขยายพันธุ์เทียมจะต้องได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และจะต้องมีการคงไว้ซึ่งจำนวนพ่อ-แม่พันธุ์ รวมทั้งต้องมีการจัดการ และควบคุมสภาพแวดล้อมให้ต่างจากการเจริญเติบโตในธรรมชาติ จากการประเมินผลการดำเนินงานรับขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ของกรมวิชาการเกษตรที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์อย่างเข้มงวดหลายเงื่อนไขนั้น ผู้รับใบสำคัญฯ ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ทั้งหมด ส่วนหนึ่งเกิดจากข้อกฎหมายไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรไทย

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขผลกระทบจากการที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาไซเตสจึงต้องมีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องในการฝึกอบรมทั้งในและต่างประเทศและสนับสนุนกิจกรรมเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันการกระทำผิดเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้ก่อนที่ภาครัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์ใดๆ ควรศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เป็นจริง กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช ในฐานะฝ่ายปฏิบัติการอนุสัญญาไซเตสจะต้องทำความเข้าใจในหลักปฏิบัติของกฎหมายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และวางมาตรการในการปฏิบัติให้เหมาะสมสอดคล้องกับประเทศไทยและมีความยืดหยุ่นเป็นกรณีไป นอกจากนี้ยังต้องมีการนำมาตรการที่มีใช้มาตรการทางกฎหมายเข้ามาช่วยเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติ เช่น การประชาสัมพันธ์ให้ภาคประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอนุสัญญาไซเตสอย่างทั่วถึง การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อลดปัญหาการนำออกมาจากป่าและไม่สนับสนุนผู้ค้าของป่า เป็นต้น

คำนำ

อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) หรืออนุสัญญาไซเตส ได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2518 และมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาไม่นาน ได้กลายมาเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ที่สำคัญที่สุดฉบับหนึ่ง ซึ่งประเทศสมาชิกได้ยอมรับร่วมกันว่าการค้าระหว่างประเทศเป็นต้นเหตุของการสูญพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่านานาชนิด อนุสัญญาฯ เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐต่างๆ ระดับพหุภาคีโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่ามิให้ถูกคุกคามหรือทำลายจนสูญพันธุ์ไปจากโลก อนุสัญญาฯ ได้กำหนดมาตรการควบคุมทางการค้าระหว่างประเทศด้วยการตรวจสอบแหล่งกำเนิดหรือแหล่งที่มาและควบคุมด้วยระบบหนังสืออนุญาต (Import/Export Permit) ซึ่งประเทศสมาชิกจะต้องให้ความร่วมมือในการตรวจสอบหนังสืออนุญาตตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อนุสัญญาฯ กำหนดอย่างจริงจัง นอกจากนี้ การกำหนดมาตรการภายในแต่ละประเทศอย่างเหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นที่จะปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ ให้เกิดผลสำเร็จ โดยเฉพาะมาตรการด้านกฎหมายถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะอนุรักษ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาฯ เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2526 ด้วยเหตุผลที่คาดว่า อนุสัญญาฯ จะเอื้ออำนวยให้สามารถควบคุมการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้การนำเข้า ส่งออกสัตว์ป่าและพืชป่าเกิดความสะดวกรวดมากขึ้น พันธะผูกพันที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติ คือ การกำหนดมาตรการภายในที่เหมาะสมที่จะบังคับใช้ให้เป็นไปตามอนุสัญญาฯ โดยมีการควบคุมการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านตัวอย่างพันธุ์ที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาฯ และมีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน แต่ในทางปฏิบัติยังมี ปัญหาสำคัญหลายประการที่ประเทศไทยยังไม่สามารถดำเนินการต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน ปัญหาสำคัญประการ หนึ่งคือ กฎหมายภายในบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและ ภาพลักษณ์ของประเทศ จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 โดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ให้เป็นไปตามพันธกรณีแห่งอนุสัญญาฯ

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช ฉบับที่ 2 ได้บัญญัติมาตรการที่สำคัญไว้ 2 มาตรการด้วยกัน คือ การควบคุมการนำเข้า ส่งออกพืชอนุรักษ์ ในมาตรา 29 ตรี ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านพืชอนุรักษ์และซากของพืช อนุรักษ์ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย โดยการขออนุญาต การออกหนังสืออนุญาตและ การปฏิบัติในการนำเข้า ส่งออกหรือนำผ่านพืชอนุรักษ์ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดี ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา และมาตรการเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ในมาตรา 29 จัตวา ผู้ใดประสงค์จะขยายพันธุ์เทียมพืชอนุรักษ์เพื่อการค้า ให้อื่นคำขอเป็นหนังสือเพื่อขอขึ้นทะเบียนสถานที่ เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ต่อกรมวิชาการเกษตร โดยการขอขึ้นทะเบียนและการขึ้นทะเบียน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

ระบบการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในทรัพยากรพันธุ์พืชอย่างยั่งยืน ถือได้ว่าเป็นแนวคิดและวิธีการที่ ค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทย หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าแนวคิดของระบบนั้นมีความขัดแย้งอยู่ใน ตัวเอง นอกจากนี้ ระบบดังกล่าวยังขัดกับแนวความคิดและวิถีชีวิตของเกษตรกรหรือสังคมไทยในหลายประการ ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายพันธุ์พืชจึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออกพืชอนุรักษ์ เกษตรกร นักวิจัย รวมทั้งนักอนุรักษ์ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาผลกระทบของการใช้พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนา กฎหมายพันธุ์พืชให้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาการเกษตรและสังคมของประเทศไทยต่อไป

วิธีการดำเนินการ

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 2 การทดลอง ดังนี้

การทดลองที่ 1 ศึกษาผลกระทบจากการควบคุมการนำเข้า ส่งออกพืชอนุรักษ์ตามกฎหมายพันธุ์พืชเปรียบเทียบกับอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์

The Effect of Regulatory on Imported and Exported of the Conserved Plants under the Plant Act B.E. 2518 with Compared to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora

การทดลองที่ 2 ศึกษาผลกระทบจากการควบคุมการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ตามกฎหมายพันธุ์พืชเปรียบเทียบกับอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ The Effect of Regulatory on Nursery Registration of the Conserved Plants under the Plant Act B.E. 2518 with Compared to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora

สิ่งที่ใช้ในการทดลอง: กฎหมายภายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า ส่งออก และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่วิชาการ สมาคม/ชมรม ผู้ประกอบการนำเข้า ส่งออก และผู้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์

วิธีการทดลอง: เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสืบค้นจากเอกสาร ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสัมมนาเฉพาะกลุ่ม แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์

วิธีปฏิบัติการทดลอง:

1. การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ : ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กฎหมายพันธุ์พืช อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ งานวิจัยและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น จากเอกสารกฎหมายไทย กฎหมายระหว่างประเทศ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ
2. การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ :
 - ก) การสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตรกร ผู้นำเข้า – ส่งออก และองค์กรเอกชน (NGOs) ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
 - ข) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิหลายสาขาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
 - ค) การสำรวจความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้นำเข้า – ส่งออก และเกษตรกร เป็นต้น
3. สังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนา กฎหมายพันธุ์พืชใหม่ในส่วนของผู้อนุรักษ์
4. สรุปผลการศึกษา

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

1. สาระสำคัญของพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2 พ.ศ. 2535 และกฎระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

หลังจากที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาไซเตส ในปี พ.ศ. 2534 ประเทศไทยถูกสำนักเลขาธิการไซเตสระงับทำการค้าตามคำเรียกร้องจากประเทศภาคีอื่นๆ เนื่องจากประเทศไทยไม่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ตามบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ ซึ่งมีรายงานว่าประเทศไทยเป็นแหล่งค้าขายสัตว์ป่า

และพืชป่าจำนวนมาก รวมทั้งเป็นแหล่งนำเข้าเพื่อมาฟอกแล้วส่งต่อไปประเทศที่สาม จึงเป็นสาเหตุให้สำนักเลขธิการไซเตสระดับทำการค้ากับประเทศไทย ซึ่งหมายถึง ห้ามทำการค้าไม่ว่าจะเป็น การนำเข้า ส่งออก และการนำผ่าน สัตว์และพืชที่อยู่ในบัญชีอนุสัญญาไซเตสจากประเทศไทย จนกว่าประเทศไทยจะมีมาตรการที่เหมาะสมในการอนุรักษ์ตามบทบัญญัติของอนุสัญญาไซเตส จากเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ผู้ประกอบการค้าพืชและสัตว์ที่อยู่ในบัญชีอนุสัญญาไซเตสได้รับผลกระทบโดยเฉพาะผู้ส่งออกต้นกล้วยไม้เนื่องจากประเทศไทยส่งออกต้นกล้วยไม้ในอันดับต้นๆ จึงทำให้ประเทศไทยต้องออกกฎหมายมารองรับการดำเนินงานตามอนุสัญญาฯ โดยกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช หรือกรมป่าไม้เดิม ได้ออกพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มารองรับการดำเนินงานทางด้านสัตว์ป่า และกรมวิชาการเกษตร ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 โดยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ได้ถูกตราขึ้น เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ฐานะในทางเศรษฐกิจของประเทศและของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับภาคเกษตรเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมคุณภาพของเมล็ดพันธุ์และเชื้อพันธุ์ให้เกษตรกรใช้พันธุ์ดี รวมทั้งควบคุมให้มีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสำหรับพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้ทำการแก้ไขเนื่องจากกฎหมายว่าด้วยพันธุ์พืชที่ใช้บังคับอยู่ยังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และส่วนหนึ่งเนื่องจากประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2526 ซึ่งอนุสัญญามีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพืชป่ามิให้สูญพันธุ์ไปจากโลกโดยการควบคุมการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์พืชป่านอกเหนือจากวิธีธรรมชาติให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ พระราชบัญญัตินี้ ได้กำหนดมาตราที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาไซเตสไว้ดังนี้

มาตรา 3 การกำหนดคำนิยาม

“พืชอนุรักษ์” หมายความว่า พืชชนิดที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ ซึ่งรัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

“การขยายพันธุ์เทียม” หมายความว่า การขยายพันธุ์ที่ไม่ใช่การขยายพันธุ์โดยธรรมชาติตามเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 29 ทวิ ให้พืชที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ ซึ่งรัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา เป็นพืชอนุรักษ์

มาตรา 29 ตรี ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านพืชอนุรักษ์และซากของพืชอนุรักษ์ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย

การขออนุญาต การออกหนังสืออนุญาตและการปฏิบัติในการนำเข้า ส่งออกหรือนำผ่านพืชอนุรักษ์ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 29 จัตวา ผู้ใดประสงค์จะขยายพันธุ์พืชเทียมพีชอนุรักษ์เพื่อการค้า ให้ยื่นคำขอเป็นหนังสือเพื่อขอขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพีชอนุรักษ์ต่อกรมวิชาการเกษตร

มาตรา 61 ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 29 ทรี หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 29 จัตวา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. ประกาศและระเบียบกรมวิชาการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพีชอนุรักษ์

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์หลักของ พรบ. พันธุ์พืช ไม่ใช่เพื่อรองรับการอนุวัติตามอนุสัญญาไซเตสโดยตรงรายละเอียดในข้อกำหนดจึงไม่ครอบคลุมตามบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ ดังนั้น กรมวิชาการเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานตามอนุสัญญาไซเตสด้านพืช จึงออกประกาศ และระเบียบกรมวิชาการเกษตร เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับการดำเนินงานตามอนุสัญญาไซเตส

ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านพีชอนุรักษ์ และซากของพีชอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ซึ่งประกาศกรมฯ ฉบับแรกประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2536 และทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจนถึงล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2547 จากการศึกษาประกาศฯ ฉบับนี้ เปรียบเทียบกับบทบัญญัติของอนุสัญญาไซเตสในการทำการค้าชนิดพืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาฯ ซึ่งหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในประกาศฉบับนี้โดยส่วนใหญ่จะมีความสอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตส

ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองการส่งออกพืชลูกผสมของพืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่กำลังจะสูญพันธุ์ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2536 ระเบียบฉบับนี้ได้ประกาศใช้เนื่องจากในการประชุมสมัยสามัญภาคีอนุสัญญาไซเตส ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2522 ณ กรุงซานโฮเซ ประเทศสาธารณรัฐออสตารีก้า ซึ่งกำหนดให้ประเทศผู้ส่งออกจะต้องออกหนังสือรับรองให้กับพืชลูกผสมของพืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาฯ ด้วย ในระเบียบฉบับนี้ได้ให้ความหมายของ “พืชลูกผสม” หมายถึงพืชซึ่งเกิดจากการผสมพันธุ์ต่างชนิดกัน โดยมีพ่อพันธุ์หรือแม่พันธุ์ หรือพ่อและแม่พันธุ์เป็นพืชบัญชี 2 หรือพืชซึ่งมีบรรพบุรุษเป็นพืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส ดังนั้น จากคำนิยามนี้ หากเป็นพืชลูกผสมที่มีพ่อพันธุ์หรือแม่พันธุ์ หรือพ่อและแม่พันธุ์เป็นพืชบัญชี 1 จึงไม่ถือว่าเป็นพืชลูกผสมตามระเบียบนี้ นอกจากนี้แล้วจากการกำหนดคำนิยาม “พีชอนุรักษ์” หมายถึงพืชที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาฯ ดังนั้นพืชลูกผสมจึงไม่ถือว่าเป็นพีชอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช ดังนั้นหากผู้ใดทำการค้าพืชลูกผสมในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาฯ แล้วไม่ขอหนังสือรับรองไปกับสินค้านั้นจึงไม่ผิดกฎหมายภายในประเทศ แต่หากผู้ใดมีความประสงค์จะขอหนังสือรับรองการส่งออกพืชลูกผสมของพืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาฯ ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร หรือด่านตรวจพืช กรมวิชาการเกษตร

สำหรับสถานที่ในการขอหนังสืออนุญาตส่งออกพีชอนุรักษ์และซากของพีชอนุรักษ์นั้น ตามประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านพีชอนุรักษ์ และซากของพีชอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2538 ที่กำหนดให้ผู้ประสงค์จะขอหนังสือ

อนุญาตส่งออกพืชขนุนรักรัษและซากของพืชขนุนรักรัษที่ระบุไว้ในบัญชีที่ 1 และ 2 ในกรุงเทพมหานครให้ยื่นคำขอ ณ กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ซึ่งปัจจุบันหมายถึง สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช ส่วนจังหวัดอื่นๆ ณ ด้านตรวจพืชที่อธิบดีประกาศกำหนด

ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชขนุนรักรัษ ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2547

สาระสำคัญ ของประกาศกรมวิชาการเกษตร ฉบับนี้ คือ

- เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชขนุนรักรัษตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ให้ยกเลิกหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขึ้นทะเบียน ตามประกาศฉบับเดิม

- เปลี่ยนแปลงสถานที่/หน่วยงานที่ดำเนินการรับขึ้นทะเบียน โดยการยื่นคำขอสามารถยื่นคำขอพร้อมหลักฐาน ได้ด้วยตนเองและส่งคำขอโดยทางไปรษณีย์ ถึงพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ กองคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

- การขยายพันธุ์เทียมต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด และพ่อ-แม่พันธุ์ที่ใช้จะต้องได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย

- พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาตรวจสอบแบบคำขอและหลักฐาน และดำเนินการออกใบสำคัญฯ ให้แล้วเสร็จภายในสองวันนับแต่วันที่รับคำขอ

- กำหนดหน้าที่ของผู้รับใบสำคัญฯ ต้องปฏิบัติ ดังนี้

- (1) จัดทำบัญชีแสดงจำนวนพืชขนุนรักรัษที่เปลี่ยนแปลงในรอบปีปฏิทินและส่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ภายในวันที่ 31 มกราคม ของปีถัดไป
- (2) จัดวางพืชขนุนรักรัษตามชนิดของพืชขนุนรักรัษ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่
- (3) ไม่นำพืชขนุนรักรัษชนิดอื่นซึ่งอยู่ในวงศ์เดียวกับพืชขนุนรักรัษที่ได้รับขึ้นทะเบียนไว้ที่ได้มาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายเข้ามาปลูกในสถานที่เพาะเลี้ยงพืชขนุนรักรัษ
- (4) ในกรณีที่มีการเพิ่มหรือลดชนิดพืชขนุนรักรัษ จากที่แสดงไว้ในแบบบัญชีพืชขนุนรักรัษแนบท้ายใบสำคัญการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชขนุนรักรัษแบบ พ.พ. 16 แล้วนั้น ให้ยื่นคำขอตามแบบ พ.พ. 18 ท้ายประกาศนี้
- (5) ในกรณีมีการเปลี่ยน ชื่อตัว ชื่อสกุล ชื่อสถานที่เพาะเลี้ยงพืชขนุนรักรัษหรือชื่อผู้ดำเนินกิจการ เพิ่ม ลด หรือย้ายสถานเพาะเลี้ยงพืชขนุนรักรัษ ตามที่แสดงไว้ในใบสำคัญการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชขนุนรักรัษ ให้ยื่นคำขอตามแบบ พ.พ. 21 พร้อมใบสำคัญฯ ฉบับเดิม

- ผู้รับใบสำคัญฯ ที่ประสงค์จะต่ออายุใบสำคัญฯ ให้ยื่นคำขอแบบ พ.พ. 19 ไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนใบสำคัญฯ สิ้นอายุ
- กรณีผู้ได้รับใบสำคัญฯ ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการในการขยายพันธุ์เทียมและหน้าที่ของผู้รับใบสำคัญฯ พนักงานเจ้าหน้าที่ออกหนังสือสั่งการให้ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในสี่สิบห้าวัน หากไม่ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง ให้ใบสำคัญการขึ้นทะเบียนฯ นั้นสิ้นผล นับแต่วันที่ใบสำคัญฯ ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่
- ผู้รับใบสำคัญฯ นั้น อาจยื่นขอใบสำคัญฯ ใหม่ต่อเมื่อพ้นระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่ใบสำคัญฯ สิ้นผล
- ใบสำคัญการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ที่ออกไว้ก่อนประกาศนี้ใช้บังคับ ให้ สามารถใช้ได้จนถึงวันสิ้นอายุที่ระบุไว้ในใบสำคัญฯ นั้น

จากฐานข้อมูลผู้ขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ของกลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช สรุปได้ ดังนี้ ผู้ขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์หรือผู้รับใบสำคัญฯ ที่ยังคงดำเนินการอยู่มีจำนวน 299 ราย มีจำนวนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ทั่วทุกภาคของประเทศ รวมทั้งสิ้น 333 แห่ง มีพืชอนุรักษ์ที่ขอขึ้นทะเบียน รวม 13 วงศ์ ปริมาณพ่อแม่พันธุ์ 237,190 ต้น ปริมาณเพื่อการค้า 15,971,064 ต้น (ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2555)

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ

จากการศึกษาประกาศกรมวิชาการเกษตรฯ ทั้ง 3 ฉบับ ฉบับล่าสุดปี พ.ศ. 2547 สามารถสรุปวิธีการขั้นตอนการปฏิบัติสำหรับการดำเนินการรับขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ได้ ดังรายละเอียดในภาคผนวกที่ 1 และสรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคได้ ดังนี้

1. การจัดทำบัญชีแสดงจำนวนพืชอนุรักษ์ที่เปลี่ยนแปลงในรอบปีปฏิทิน (แบบ พ.พ. ในรอบปีปฏิทินและจัดส่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายการค้าพืชตามอนุสัญญา ภายในวันที่ 31 มกราคม ของปีถัดไป ในทางปฏิบัติผู้รับใบสำคัญฯ เกินกว่ากึ่งหนึ่งส่งแบบบัญชีล่าช้า และยังคงมีผู้รับใบสำคัญฯ บางรายที่ไม่ส่งเลยในแต่ละปี
2. การจัดวางพืชอนุรักษ์ภายในสถานที่เพาะเลี้ยง ตามประกาศกรมวิชาการเกษตรฯ ได้กำหนดหน้าที่ของผู้รับใบสำคัญฯ จะต้องจัดวางพืชอนุรักษ์ตามชนิดของพืชอนุรักษ์ เพื่อความสะดวกในการเข้าตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในทางปฏิบัติมีผู้รับใบสำคัญฯ ไม่เกินร้อยละสิบที่จัดวางพืชอนุรักษ์เป็นระเบียบตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากพืชอนุรักษ์แต่ละชนิดต้องการสภาพแวดล้อมในการเจริญเติบโตต่างกัน เช่น ความชื้น แสง การให้น้ำ การจัดวางจึงเป็นไปได้ในลักษณะที่ง่ายต่อการดูแลรักษามากกว่า
3. การแจ้งบัญชีเพิ่มหรือลดชนิดพืชอนุรักษ์ หรือจำนวนพ่อแม่พันธุ์ (แบบ พ.พ. 18) ในทางปฏิบัติเมื่อมีการนำชนิดพันธุ์เข้ามาเพิ่มเติมในสถานที่เพาะเลี้ยง หรือมีบางชนิดพันธุ์ตายไปจนหมดสิ้น ผู้รับใบสำคัญฯ มิได้ให้ความสำคัญฯ ในการที่จะรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ

4. การออกใบซื้อ-ขายให้กับผู้ซื้อ ผู้รับใบสำคัญฯ ขาดความเข้าใจถึงวิธีการที่ถูกต้องและวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการออกใบซื้อขาย โดยที่กฎหมายมิได้กำหนดหรือมีบทบังคับว่าผู้รับใบสำคัญฯ จะต้องออกใบซื้อขายให้กับผู้ที่ซื้อพืชอนุรักษ์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน จึงทำให้ปัญหาการขาดเอกสารหลักฐานเพื่อใช้ประกอบการขอส่งออกหรือขอขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ และการทุจริตเกิดขึ้นได้

5. การแจ้งแหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์ ที่ผ่านมาการแจ้งแหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นปัญหาหลักที่สำคัญที่สุดในกระบวนการขึ้นตอนการขอขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยง และได้รับการร้องขอจากเกษตรกรให้ภาครัฐพิจารณาหาช่องทางที่จะช่วยให้พืชอนุรักษ์ที่อยู่ในครอบครองสามารถนำมาขึ้นทะเบียนได้

3. กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามอนุสัญญาไซเตสของประเทศไทย

3.1 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2532 กำหนดให้การเก็บหาของป่าหวงห้ามหรือทำอันตรายของป่าหวงห้าม ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ พระราชกฤษฎีกากำหนดของป่าหวงห้าม พ.ศ. 2530 ระบุชนิดพันธุ์ของป่าหวงห้าม ซึ่งพืชในบัญชีอนุสัญญาไซเตส ที่เป็นของป่าหวงห้ามตามกฤษฎีกากำหนดของป่าหวงห้าม ได้แก่ กล้วยไม้ ขึ้นไม้กฤษณา และกฤษณา ลำต้นและรากเฟิร์นต้น มีการกำหนดปริมาณที่สามารถมีไว้ครอบครองโดยไม่ผิดกฎหมาย แต่ห้ามค้าทุกจำนวนวันแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ที่ไม่ส่งเสริมให้มีการทำการค้าพืชที่มาจากป่า และการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงหากต้นพ่อแม่พันธุ์เป็นของป่าก็ไม่สามารถขึ้นทะเบียนได้ ในการดำเนินเจ้าหน้าที่อนุโลมให้เฉพาะต้นที่ได้มาก่อนกฎหมายบังคับใช้ คือ ปี พ.ศ. 2535

3.2 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้ปรับปรุงแก้ไขมาจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ซึ่งยังคงมีการกำหนดได้มีการประกาศกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อที่จะคุ้มครองถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ สอดคล้องกับพันธกรณีการอนุรักษ์ในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ ตลอดจนมีการประกาศกำหนดชนิดสัตว์ป่าสงวน ซึ่งเป็นสัตว์ป่าหายาก จำนวน 15 ชนิด (เดิม 9 ชนิด) รวมทั้งมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติให้ทันสมัยมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตส และกำหนดการควบคุมการนำเข้า ส่งออก ส่งเสริมการขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางชนิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเพิ่มประชากรอนุรักษ์ชนิดพันธุ์และลดความกดดันที่เกิดจากการล่า

3.3 พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 ตลอดจนประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดพืช หรือพาหะ เป็นสิ่งกักัด ข้อยกเว้นและเงื่อนไขกำหนดให้พืชในวงศ์กล้วยไม้เป็นสิ่งต้องกักัด “สิ่งกักัด” หมายถึง พืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ หรืออาจมีความสำคัญทางเศรษฐกิจในอนาคต กับทั้งเป็นพาหะหรือเป็นพืชอาศัย (Alternate host) ของศัตรูพืชที่ร้ายแรงของพืชเศรษฐกิจของประเทศ ฉะนั้น จะนำเข้ามาในหรือนำผ่านราชอาณาจักรได้เฉพาะทางด่านตรวจพืชที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรได้ประกาศกำหนดไว้ และต้องมีใบรับรองปลอดศัตรูพืชกำกับมาพร้อมกับสิ่งกักัดด้วย

3.4 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ได้มีมาตรการควบคุมการนำเข้าและส่งออกสินค้าจากประเทศไทย ทำการควบคุมโดยแบ่งสินค้าออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ของต้องห้าม และของต้องจำกัด สำหรับพืชอนุรักษ์ (พืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส) จัดเป็นของต้องจำกัด คือ ต้องทำการขออนุญาตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งหมายถึงกรมวิชาการเกษตรก่อนที่จะมีการนำเข้าหรือส่งออกสินค้า หากผู้ใดนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านของต้องจำกัดโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนจะมีความผิดตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นๆ และเป็นความผิดตามมาตรา 27 และ 27 ทวิของพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

จากรายละเอียดกฎหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีกฎหมายภายในประเทศหลายฉบับที่สนับสนุนการดำเนินงานตามอนุสัญญาไซเตส ซึ่งกฎหมายต่างๆ เหล่านี้มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ไว้นั่นคือที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ หากผู้ใดจะเก็บหามาใช้ประโยชน์ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งหมายถึงพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาก่อนการอนุญาตว่าการให้เก็บมาใช้ประโยชน์ชนิดพืชในธรรมชาติจะไม่ส่งผลกระทบต่อประชากรในธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องตามบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ ที่ประเทศผู้ส่งออกนั้นจะต้องแน่ใจว่าชนิดพันธุ์นั้นได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และการอนุญาตให้ออกนั้นจะต้องมีส่งผลกระทบต่อประชากรของชนิดพันธุ์ในธรรมชาติ

4. ผลกระทบในการดำเนินงานตามอนุสัญญาไซเตสของประเทศไทยและข้อเสนอแนะ

จากการจัดประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เรื่อง ผลกระทบจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติมเฉพาะส่วนของพืชอนุรักษ์ เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับผลกระทบจากการควบคุมการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ตามกฎหมายพันธุ์พืชโดยตรง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับทราบผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายพันธุ์พืชในส่วนของผู้ส่งออก และอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ที่มีต่อผู้นำเข้า ผู้ส่งออก เกษตรกร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในทางปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายพันธุ์พืชที่เหมาะสม การสัมมนาได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2554 ณ ห้องริชมอนด์ บอลรูม 2 โรงแรมริชมอนด์ จังหวัดนนทบุรี มีผู้สนใจเข้าร่วมในการสัมมนาจำนวน 85 คน โดยรายละเอียดการจัดสัมมนาและประเด็นในการสอบถามความคิดเห็นตามรายละเอียดอยู่ใน ภาคผนวก

สรุปประเด็นข้อคิดเห็นการประชุม

ในการประชุมได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นและซักถามปัญหา ข้อข้องใจต่างๆ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานรับขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ที่ควรจะเป็นในอนาคต ซึ่งผู้เข้าร่วมการประชุมได้ให้ความสนใจร่วมซัก-ถามปัญหาและแสดงความคิดเห็นเป็นอย่างดี ประเด็นที่สำคัญ มีดังนี้

ประเด็นปัญหา	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ
1. ข้อกำหนดรายละเอียดมากประชาชนโดยทั่วไปไม่เข้าใจ	- ปฏิบัติไม่ได้ตามที่กฎหมายกำหนดอย่างถูกต้อง - ไม่ทราบว่ามีสิ่งปฏิบัติผิด	- เพิ่มการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็น

	กฎหมาย	ข้อห้ามและข้อยกเว้น
2. กฎหมายกำหนดวิธีการ ขั้นตอนในการดำเนินการขอขึ้นทะเบียน รวมทั้งการส่งเอกสารหรือรายงานต่างๆ ในระหว่างปีเพื่อใช้ติดตามผลการดำเนินการ	<ul style="list-style-type: none"> - มีความยุ่งยากสำหรับชาวบ้าน โดยเฉพาะการเขียนชื่อ วิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษ - ประชาชนทั่วไปไม่ถนัดในการจัดเก็บข้อมูลและเตรียมเอกสาร 	<ul style="list-style-type: none"> - อนุโลมให้สามารถถ่ายสำเนาเพื่อใช้ส่งรายงานได้ - มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายระบุไว้ ไม่สามารถตัดทอนได้
3. กำหนดแหล่งที่มาของพ่อแม่พันธุ์ กรณีเป็นไม้เลี้ยงอยู่เดิมไม่มีเอกสารระบุแหล่งที่มา และกรณีที่เป็นไม้ต่างประเทศที่ขายอยู่ทั่วไป	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่สามารถนำไม้เหล่านั้นมาขึ้นทะเบียนได้ ทำให้เสียโอกาสในทางการค้า 	<ul style="list-style-type: none"> - ควรพิจารณาอนุโลมตามความเหมาะสมเป็นกรณีไป เพื่อส่งเสริมการขยายพันธุ์เทียมและเอื้อประโยชน์ให้กับเกษตรกร โดยไม่มีผลกระทบเสียหายต่อการอนุรักษ์และคุ้มครองชนิดพันธุ์พืชอื่นๆ
4. การจัดทำฐานข้อมูลของผู้ขึ้นทะเบียนฯ และบัญชีพืชอนุรักษ์แบบออนไลน์	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นข้อจำกัดสำหรับผู้ที่ไม่ใช้อุปกรณ์รองรับ และไม่มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ - บางขั้นตอนจำเป็นต้องผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ก่อน เช่น กรณีการขอเพิ่มชนิดพืช จะต้องผ่านการตรวจสอบแหล่งที่มา รวมทั้งเอกสารหลักฐานจากพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนจะอนุญาตให้เพิ่มได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ควรเปิดช่องทางการดำเนินการแบบปกติไว้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถใช้งานระบบออนไลน์ได้ด้วย
5. กฎหมายกำหนดให้การส่งออกพืชอนุรักษ์จะต้องมีลักษณะจากการขยายพันธุ์เทียมเท่านั้น การปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจำแนกความแตกต่างระหว่างไม้ที่มาจากป่าและที่มาจากการเพาะเลี้ยงของเจ้าหน้าที่	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ในการจำแนก ทำให้เกิดปัญหาถูกจำกัดสิทธิ์ในการส่งออก บางรายถูกดำเนินคดีทั้งที่กระทำถูกต้องตามกฎหมาย - หากจำแนกผิด ทำให้มีการส่งออกไม้ป่าออกไปได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - อบรมให้ความรู้ เพิ่มทักษะในการจัดจำแนกพืชให้มากขึ้น

สรุปผลการทดลองและคำแนะนำ

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) หรืออนุสัญญาไซเตส เมื่อปี พ.ศ. 2526 เนื่องจากในขณะนั้นประเทศไทยกำลังประสบปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าระหว่างประเทศ ซึ่งอนุสัญญาไซเตสมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพันธุ์พืชป่ามิให้สูญพันธุ์ไปจากโลก โดยการควบคุมการค้าระหว่างประเทศด้วยระบบหนังสืออนุญาต (Import/Export Permit) จากการที่ประเทศไทยเข้าภาคีอนุสัญญา จึงก่อให้เกิดพันธะผูกพันที่จะต้องปฏิบัติ คือ ต้องมีการกำหนดมาตรการภายในที่เหมาะสมที่จะบังคับใช้ให้เป็นไปตามอนุสัญญา โดยจะต้องมีการควบคุมการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านตัวอย่างพันธุ์ที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญา และมีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน เป็นต้น และเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามพันธกรณีแห่งอนุสัญญา ดังกล่าว ประเทศไทยจึงได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 โดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2535 หลังจากที่ประเทศไทยถูกกระبحทำการค้าเมื่อปี พ.ศ. 2534 จากการศึกษาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติพันธุ์พืชที่ได้เพิ่มเติมในส่วนของพืชอนุรักษ์เพื่อรองรับการดำเนินงานตามอนุสัญญาไซเตสนั้น พบว่า ยังมีบางประเด็นที่ไม่ครอบคลุมการดำเนินงาน เช่น ในการกำหนดค่านิยามศัพท์ต่างๆ รวมถึงระเบียบ วิธีการ และหลักเกณฑ์ในการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีกฎหมายภายในประเทศที่มีสาระสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานของอนุสัญญาไซเตสทางด้านการอนุรักษ์ไว้ในถิ่นที่อยู่อาศัย เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และการควบคุมการนำเข้าส่งออกระหว่างประเทศ เช่น พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2464 เป็นต้น

ผลกระทบจากการที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาไซเตสมีทั้งข้อดีและข้อเสีย สำหรับข้อดี ได้แก่ การเรียกร้องสิทธิให้ประเทศภาคีต่างๆ ให้ความช่วยเหลือในการควบคุมการค้าพืชป่าในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญา อีกทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรขยายพันธุ์เทียมพืชในบัญชีฯ เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้หน่วยงานราชการต่างๆ ให้ความสำคัญทางด้านการอนุรักษ์พืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์มากขึ้น ส่วนข้อเสีย อัตรากำลังของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ เนื่องจากมีการหมุนเวียนพนักงานเจ้าหน้าที่บ่อย และกฎระเบียบของอนุสัญญา มีการเปลี่ยนแปลงทุกการประชุมสมัยสามัญภาคีอนุสัญญา จึงทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ขาดความเชี่ยวชาญชำนาญ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่วิชาการพืชอนุรักษ์ และคณะอนุกรรมการพืชอนุรักษ์ ผู้แทนส่วนใหญ่มีภาระหน้าที่ประจำอยู่แล้วจึงไม่ค่อยมีเวลาในการให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ สำหรับผลกระทบจากการควบคุมการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ ยังไม่สอดคล้องวิถีชีวิตของเกษตรกรที่อยู่ในท้องถิ่นและทำการขยายพันธุ์ในปริมาณไม่มาก ส่วนปัญหาการลักลอบค้าพืชป่าตามแนวชายแดนและตลาดภายในประเทศที่ยังมีอยู่เนื่องมาจากบทลงโทษของผู้กระทำผิดไม่รุนแรง และปัญหาขาดงบประมาณในการส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ไปอบรมและประชุมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขผลกระทบจากการที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาไซเตสจึงต้องมีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยให้การ

สนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องในการฝึกอบรมทั้งในและต่างประเทศและสนับสนุนกิจกรรมเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันการกระทำผิดเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมาย รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ภาคประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอนุสัญญาไซเตสอย่างทั่วถึง ควรมีการแก้ไขกฎระเบียบ วิธีการ และหลักเกณฑ์ ในการขออนุญาตและขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันรวมทั้งให้สอดคล้องวิถีชีวิตของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ และควรเพิ่มจำนวนด่านตรวจพืชในการออกหนังสืออนุญาตและขอความร่วมมือหน่วยงานกรมวิชาการเกษตรในพื้นที่ในการตรวจสอบสถานที่เพาะเลี้ยง นอกจากนี้ควรมีการแก้ไขบทกำหนดโทษสำหรับผู้ลักลอบทำการค้าพืชป่าที่ผิดกฎหมายให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

เอกสารอ้างอิง

- กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2552. กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา CITES. ประวัติความเป็นมาของอนุสัญญาไซเตส น. 4- 14 ใน คู่มือการปฏิบัติงานภายใต้อนุสัญญาไซเตสด้านพืชสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 โดย สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร ปี 2549.
- พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- พิชญภา อร่ามพงษ์พันธ์. 2550. การค้าพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์: ศึกษากรณีกล้วยไม้ไทย. วิทยานิพนธ์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- อรกิตต์ พานิชยานุสนธิ์. 2553. มาตรการดำเนินการให้สอดคล้องภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับพันธุ์พืชป่าและสัตว์ป่า กับประเทศไทย. วิทยานิพนธ์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- Appendices and Reservations. Compiled by UNEP-WCMC, CITES Secretariat, Geneva, Switzerland and UNEP-WCMC, Cambridge, UK. 339 pp.
- Inskipp, T. and Gillett, H.J.(Eds.). 2005. Checklist of CITES Species and Annotated CITES Appendices and Reservations. Compiled by UNEP-WCMC, CITES Secretariat, Geneva, Switzerland and UNEP-WCMC, Cambridge, UK. 339 pp.
- IUCN. 2000. Trade Measures in Multilateral Environmental Agreement. UNPD.
- Wijnstekers, W. 2001. The Evolution of CITES, 6th edition, CITES Secretariat, Geneva, Switzerland 492 pp.
- www.cites.org

ภาคผนวก

แบบสำรวจความคิดเห็นในการประชุม/สัมมนา

เรื่อง

ศึกษาผลกระทบจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518

และที่แก้ไขแล้วเฉพาะส่วนของพืชอนุรักษ์

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานศึกษาวิจัย เรื่อง ศึกษาผลกระทบจากการควบคุมการนำเข้า ส่งออก และขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ตามกฎหมายพันธุ์พืชเปรียบเทียบกับอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (อนุสัญญาไซเตส) ของกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช โดยคณะผู้วิจัยมีความคาดหวังที่จะทราบผลกระทบจากการควบคุมการนำเข้า ส่งออกและขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์ตามกฎหมายพันธุ์พืชในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายใต้อนุสัญญาไซเตสของประเทศไทย เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการจัดทำแนวทางในการพัฒนากฎหมายพันธุ์พืชในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพืชอนุรักษ์ให้เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

รายละเอียดข้อกำหนด

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาไซเตสเมื่อปี 2526 โดยมีเหตุผลที่ว่าขณะนั้นประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่นๆ กฎหมายภายในที่มีอยู่ก็ล้าสมัย เจ้าหน้าที่ในการกำกับดูแลก็ไม่เพียงพอ ตลอดจนงบประมาณที่มีจำกัด จึงทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึงและขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นประเทศไทยจึงมุ่งหวังว่าหากได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาไซเตสแล้ว ก็จะมีอำนาจในการตรวจสอบสัตว์ป่าและพืชป่าตลอดจนซากเหล่านั้น ที่มีการนำเข้า-ส่งออกผ่านประเทศไทยได้ และสัตว์ป่าและพืชป่าที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส ก็จะได้รับคุ้มครองไปด้วย และสามารถเพิ่มและลดจำนวนชนิดสัตว์ป่าพืชป่าที่จะให้อนุสัญญาฯ ควบคุมได้ ตามความเหมาะสมแล้วแต่กาลสมัย อนุสัญญาไซเตส ทำการควบคุมการค้าพันธุ์สัตว์ป่า-พืชป่าระหว่างประเทศเฉพาะชนิดพันธุ์ที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาที่ 1 , 2 และ 3 เท่านั้น โดยใช้ระบบหนังสืออนุญาตและใบรับรองจะออกให้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และต้องสำแดงก่อนการนำเข้า-ส่งออก และประเทศที่เข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาต้องมีกฎหมายภายในประเทศมารองรับการปฏิบัติงานตามอนุสัญญาฯ สำหรับประเทศไทยในส่วนของพืชป่าจึงได้บัญญัติพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติพันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มารองรับ โดยกำหนดให้พืชที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตสให้เป็น “**พืชอนุรักษ์**” ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตรหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย

หนังสืออนุญาตและหนังสือรับรองของไซเตสมิ 4 ประเภท ดังนี้:

- หนังสืออนุญาตส่งออก (Export permits)
- หนังสืออนุญาตนำเข้า (Import permits)
- หนังสือรับรองส่งกลับออกไป (Re-export certificates)
- หนังสือรับรองอื่นๆ (Other certificates)

การควบคุมการนำเข้า-ส่งออกพืชอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518

เปรียบเทียบกับอนุสัญญาไซเตส

1. การขออนุญาตส่งออก (Export permit)

บัญชี 1 ห้ามทำการค้า

บัญชีที่ 1 ที่ไม่ได้มาจากการขยายพันธุ์เทียม (ของป่า) ไม่อนุญาตให้ส่งออกเพื่อการค้า

บัญชีที่ 1 ที่ได้มาจากการขยายพันธุ์เทียม ควบคุมเหมือนกับพืชในบัญชี 2

บัญชี 2 ที่ไม่ได้มาจากการขยายพันธุ์เทียม (ของป่า) อนุญาตให้ทำการค้าได้แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข

อนุสัญญาไซเตส กำหนดให้ผู้ที่ส่งสินค้าออกต้องขออนุญาตส่งออกล่วงหน้า และเจ้าหน้าที่จะออกหนังสืออนุญาตให้ก็ต่อเมื่อได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการให้คำแนะนำว่าการส่งออกชนิดพืชนั้นๆ จะไม่มีผลกระทบต่อการอยู่รอดของชนิดพืชนั้น
- พืชที่ทำการส่งออกนั้นต้องได้มาโดยการไม่ละเมิดกฎหมายภายในประเทศ
- ต้องมีการเตรียมการขนส่งหรือบรรจุหีบห่อที่ทำให้ชนิดพันธุ์เกิดความเสียหายหรือได้รับอันตรายน้อยที่สุด

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช ไม่มีข้อกำหนดให้ต้องมาขออนุญาตล่วงหน้า ซึ่งผู้ส่งออกสามารถมายื่นคำขออนุญาตส่งออกในวันที่จะนำสินค้าออกได้เลย ถ้าพืชที่จะส่งออกไม่ได้มาจากการขยายพันธุ์เทียม หรือเป็นของป่าต้องแนบสำเนาใบอนุญาตค้าของป่าหวงห้าม หรือหลักฐานแสดงแหล่งที่มาในกรณีที่ไม่ใช่ของป่าหวงห้าม ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และยื่นคำขอได้ที่ กองคุ้มครองพันธุ์พืช และด่านตรวจพืชที่อธิบดีกำหนด

2. การขออนุญาตนำเข้า (Import permit)

บัญชี 1 ห้ามทำการค้า

บัญชีที่ 1 ที่ไม่ได้มาจากการขยายพันธุ์เทียม (ของป่า) ไม่อนุญาตให้นำเข้ามาเพื่อประโยชน์ทางการค้า

บัญชีที่ 1 ที่ได้มาจากการขยายพันธุ์เทียม ควบคุมเหมือนกับพืชในบัญชี 2

บัญชี 2 ที่ไม่ได้มาจากการขยายพันธุ์เทียม (ของป่า) อนุญาตให้ทำการค้าได้แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข

อนุสัญญาไซเตส กำหนดให้ผู้ที่จะนำสินค้าเข้าแสดงใบอนุญาตส่งออกล่วงหน้าจากประเทศต้นทางหรือประเทศผู้ส่งออกแก่เจ้าหน้าที่

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช ไม่มีข้อกำหนดให้ต้องมาขออนุญาตล่วงหน้า ซึ่งผู้ส่งออกสามารถยื่นคำขออนุญาตนำเข้าได้ในวันที่นำสินค้าเข้า ณ ด่านตรวจพืช กรมวิชาการเกษตร

หมายเหตุ ถ้าผู้นำเข้าต้องการขออนุญาตนำเข้ามาล่วงหน้าเพื่อนำไปเป็นหลักฐานขออนุญาตส่งออกล่วงหน้าจากประเทศต้นทาง ยื่นคำขอได้ที่ กคพ. และด่านตรวจพืชที่ อธก. กำหนด

3. การขออนุญาตนำผ่าน/หนังสือรับรองการนำผ่าน (Re-export permit/ Re-export certificate)

บัญชี 2

อนุสัญญาไซเตส ต้องขออนุญาตนำผ่านล่วงหน้า เจ้าหน้าที่จะออกหนังสือรับรองการนำผ่านแดนให้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ตัวอย่างพันธุ์นั้นได้รับการนำเข้าประเทศถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้
- ต้องมีการเตรียมการขนส่งหรือบรรจุหีบห่อที่ทำให้ชนิดพันธุ์เกิดความเสียหายหรือได้รับอันตรายน้อยที่สุด

พระราชบัญญัติพันธุ์พืช มี 2 กรณี

3.1 กรณีนำสินค้าผ่านแดน

- ยื่นขออนุญาตนำผ่านล่วงหน้า ณ ด่านตรวจพืชที่นำสินค้าเข้าและยื่นหนังสืออนุญาตนำผ่านที่ขอไว้ล่วงหน้าแล้ว ณ ด่านที่นำสินค้าออกให้เจ้าหน้าที่ลงนามในช่อง 14

3.2 กรณีนำเข้ามาดูแลภายในประเทศแล้วส่งต่อ

ยื่นขออนุญาตนำเข้า ณ ด่านที่นำสินค้าเข้า ในวันที่นำสินค้าออกขออนุญาตส่งออก ณ กคพ. และด่านที่ อธก. กำหนด พร้อมแนบเอกสารการนำเข้า

4. ข้อยกเว้นตามบทบัญญัติของอนุสัญญาไซเตส

- การแลกเปลี่ยนชนิดพันธุ์ของสถาบันทางวิทยาศาสตร์
- ทรัพย์สินส่วนตัว (personal or household effect) เช่น rainstick of cataceae
- ข้อยกเว้นที่อยู่หลังรายชื่อพืชอนุรักษ์

.....
.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าการควบคุมการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านพืชในบัญชีไฮเตส ตาม พ.ร.บ.พันธุ์พืช สามารถช่วยเหลือประเทศภาคีสมาชิกอื่นอนุรักษ์พืชในบัญชีไฮเตสได้หรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

เฉพาะพนักงานเจ้าหน้าที่

4. ท่านมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานตามอนุสัญญาไฮเตสอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

หากมีข้อสงสัย/ข้อเสนอแนะ ท่านสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้ตามที่อยู่ด้านล่างนี้

แบบสอบถาม

กองคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร ลาดยาว จตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร/แฟกซ์: 02-940-5687
e-mail: citesthailand_flora@hotmail.com

● **เหตุผลความจำเป็นในการควบคุมการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์**

1. ท่านคิดว่าประเทศไทยจำเป็นต้องมีการควบคุมการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงพืชอนุรักษ์เพื่อการค้าหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

.....

2. หากท่านเห็นว่าสมควรจะมีระบบการควบคุมการขึ้นทะเบียนฯ ท่านคิดว่าระบบที่ดีนั้นควรเป็นอย่างไร (เปรียบเทียบกับระบบเดิมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน) หรือต้องการให้มีการปรับปรุงในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

3. หากประเทศไทยไม่ใช้ระบบการควบคุมการขึ้นทะเบียนฯ ท่านคิดว่าจะส่งผลกระทบต่อในทางลบกับเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

4. ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายต้องการส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากพืชที่มาจากกรขยายพันธุ์เทียม ลดการนำออกมาจากธรรมชาติโดยตรง ท่านคิดว่าระบบการควบคุมการขึ้นทะเบียนฯ นี้ จะสามารถช่วยในเรื่องของการอนุรักษ์ตามวัตถุประสงค์นั้นได้หรือไม่

.....
.....
.....
.....

● การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการขึ้นทะเบียนฯ

5. ท่านคิดว่าการควบคุมการขึ้นทะเบียนฯ ของกฎหมายในปัจจุบัน ส่งผลกระทบกับตัวท่าน/กิจการของท่านในเรื่องใดมากที่สุด และมีส่วนช่วยส่งเสริมการค้าขายหรือการดำเนินกิจการของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....